

Dějiny obce Běrunice - 1354 - 1945 1354 - 1900

Podle pověstí vysvětlující **původ jména Běrunice**, přisuzuje založení osady vladykovi Berunovi, který si zde postavil tvrz a po němž byla také pojmenována později při tvrzi vzniklá osada. Jiná pověst potvrzuje, že byla naše osada již v dobách kněžny Libuše, která sídlila na hradě Libici, jemuž náležel poplatně i náš dvůr. Když jednou meškala Libuše na hradě, překvapili ji naši obyvatelé darem pěti bochníků chleba a mísou medu. Potěšena oddaností jejich zvolala: „Více od vás беру nic!“ A odtud prý povstalo jméno Berunice, dnešní Běrunice. Kde však stávala tato původní tvrz není znám.

Až teprve od 14. Století sleduje prof. Aug. Sedláček ve své knize „Hrady, zámky a tvrze“ dějiny Velkých Běrunic a uvádí, že v **l. 1354 - 66** byly sídlem vladyky Slavka z Běrunic, jenž se připomíná jako patron zdejšího kostela.

L. 1394 koupil Běrunice Bernart z Kořec, převedl sem věno svojí choti Elišky a seděl tu „na kopci“ (tvrzi). Z jeho dětí se uvádí Jan Hájek Eliška, provdaná za [Michala z Jezeřan](#)..

R. 1400 daroval Bernart úrok na lánu pole faráři Chotějovskému na záduší otce Volfrata a Kačky mateře. Jeho syn Jan Hájek pojal za choť Ofku, dceru Jaroše z Libře, purkrabí hradišťského. Zemřel se svým otcem v stejný čas, asi r. 1412,

Michal z Jezeřan vyprosil si na králi Václavovi spolek se sirotky Bernartovými. Vdova Eliška se však bránila a nechtěla se z tvrze hnouti, leč by Michal jí dluhy postoupil. Platil tedy a nechal ji ve věně.

R. 1415 postoupil Běrunice Jarošovi z Libře a sám odjel na Doksany, zanechav ženu s matkou její na Běrunicích. Jaroš vpadl do dvora, vymlátil, kde co bylo pobral, odvezl pryč a zanechal dvůr pustý. Ten pak r. 1418 postoupil Petrovi z Chlumu a Turovic, jehož bratr sem také vpadl, ztekl tvrz a chtěl obě Elišky z ní vytisknouti. Po jeho smrti přišel sem Petr a mluvil k mladší Elišce: „Milá Eličko, tys toho dědička pravá tebeť já tu nechám“. A pobrav ještě co se dalo, odjel z tvrze.

Pak začaly bouře husitské a **r. 1429** v noci kdosi tvrz spálil, takže kopec zpustl.

Právo věnné starší Elišky přešlo na Jana z Tuněchud a Běrunice dostaly se právem dědičným Záviši ze Sekeřic, který držel pustou tvrz s dvorem Bernartovským a část vsi do své smrti r. 1473. Jeho syn Jiřík zapsal Běrunice Prokopovi Liškovi z Vysoké, který tu seděl v l. 1485-1491. Liškův syn Jiřík byl tu do r. 1524, po něm Jan starší Krupý z Probluze.

Druhou část, bývalé věno Elišky mladší, koupil r. 1469 [Čeněk Vyšehněvský z Barchova](#), jehož rod se trvale usadil v Běrunicích. V této části postavili noví držitelé tvrz, která byla postavena nad bývalým rybníkem Adámkem a jejíž zbytky ještě v polovině minulého století byly patrné, o čemž svědčí „Paměti Fr. Libánského z Běrunic“.

Od Jiříka Pšeničky z Jehlice dostala se tvrz Janu Zdechovskému ze Sekeřic, jenž před smrtí r. 1500 odkázal zboží Běrunické své choti Elišce Zdechovské, roz. z Barchova.

Po ní dostaly se Běrunice Janovi a Čeněkovi, synu po Janu Dašickém z Barchova, jimž se r. 1537 dostal i díl Krupého a tak byly oba statky opět spojeny v jedno.

Později měl Čeněk Běrunice sám až do své smrti r. 1568. Zanechal po sobě dceru Johanku.

Johanka podědila nejen po otci Běrunice, ale také Veltruby, které ji odkázala její babička. Provdala se za Jaroslava Bořitu z Martinic, který byl horlivým katolíkem. **R. 1582** Bořita zemřel a zanechal mladé vdově dítky Isoldu, Jiříka a Jaroslava, z nichž poslední je znám jako přední z katolických šlechticů při pozdějších náboženských bouřích v době bělohorské. Vdovu pojal za manželku Albrecht Leskovec z Leskova, s nímž měla syna Albrechta Šebestiana. Konečně vdala se za Jana Václava z Lobkovic. Zemřela roku 1592. V závěti odkázala své statky dětem z prvních dvou manželství, takže Běrunice a Veltruby se děti Jaroslav a Isolda, kteří je r. 1607 spolu s Bedřichem z Domína, manželem Isoldiným prodali Adamovi ml. z Valdštejna.

Týž velmož připojil oba statky k panství Dymokurskému, při němž Běrunice již trvale zůstaly. Od něho přešly do majetku Albrechta Jana Smiřického ze Smiřic.

R. 1621 propadl statek dymokurský ;postoupen Janu Eusebiu Khanovi, císař. Plukovníkovi, která jej na čas prodal Albrechtovi z Valdštejna.

Dcera Khanova Františka, provdaná Palfyová, prodala dymokurské panství Vilému Lamboyovi, po němž zdědil vše jeho syn Maxmilián Bernart.

V této době držela se v Běrunicích ještě stará tvrz, v níž bydlela dole čeládka. Byly tu suché sklepy, komory a světnice, ale v horní části nebylo tu ani kamen, ani oken, tak byla již pustá. **R. 1637** uvádí se v Běrunicích filiální

Smiřičtí ze Smiřic

Starý český rod. První zmínka pochází z roku 1406, kdy získávají tvrz Smiřice. V průběhu 15. století a 16. století pak Smiřičtí postupně shromáždí největší majetek v Čechách (centrem bylo město Jičín). V roce 1618 umírá Albrecht Smiřický jako poslední příčetný mužský příslušník rodu (posledním mužským příslušníkem rodu byl mentálně zaostalý Jindřich Jiří) a po mnohých peripetiích celý majetek získává Albrecht z Valdštejna.

chrám, tvrz s dvorem, 19 osedlých a 2 pusté grunty. Majitelem se stal Ludvík z Collorede, jehož rod držel panství dymokurské až do r. 1815.

Vrchnosti, chtějící pro své dvory získati robotníky, stavěly během XVIII. Věku ve vsi domky. Propůjčovaly je domkářům, za dříví a stelivo. Koncem 18. Století vznikl od blesku oheň v blízkém stavení dvora. Celý dvůr vyhořel a s ním mnoho jiných domů. Dvůr byl znovu vystavěn a v této době byla postavena také místní fara.

Za správy dymokurského vrchního Macháčka vyměnila obec i rolníci, své pozemky „Ve svatotrojičných“ za vysušené panské rybníky u obce. Vrchnost „celý průhon od ohrady až na obecní pastviny“ osázela lesem. Tak vznikla „Holička“. Obci a rolníkům zůstaly močály a mokřiny po rybnících. Podle zaznamenaných výpovědí pamětníků roboty byli domkáři nuceni vrchním Macháčkem ku konání 12ti denní „obecní“ roboty, podruzi k osmi denní a bránící se chudšasové byli zavírání a i bití dostávali. Tak ještě kol r. 1840 baráčník Libánský, jenž nechtěl sklonit hlavy před všemocným pánem a nepodepsal závazku, byl zavřen po 4 neděle v dymokurské vrátnici a týdně dostával 10 ran holí.

1914 - 1923

První světová válka 1914 - 1918

V r. 1914 vypukla tzv. světová válka. Dne 17. července t.r. narukovali hned všichni mladí muži počtem asi 45.

Ačkoliv těšili sebe i rodiny, že válka bude krátká, přece byla na nádraží v Běrunicích pláče a nářku loučících se manželek, dětí, otců a matek. Však mnozí se viděli tenkrát (byla to v pondělí o půl jedné) naposledy.

Do konce roku 1914, potom v roce 1915 a 1916 narukovalo ještě z Běrunic 98 mužů prostředních, ale také i starých 50 i více let, a mladších než 20 let. Úhrnem narukovalo 130 mužů.

Válka roztrhala tisíce rodin a mnozí byli nuceni i rodnou zemi opustiti a odebrati se do ciziny. Do Běrunic přišlo z Haliče 11 uprchlíků, zpívali si, když se s námi 6. února 1916 loučili píseň: Ještě Polska nezhylnula, pokud my žijeme. Aby se obilí za nedostatku mužů řádně sklídili, byla hned v r. 1914 ustanovena „žňová komise“, která se měla starati zejména o ty rodiny, v nichž zůstaly doma toliko ženy.

Rok 1915 nebyl příznivý počasím. Začalo se v některých rodinách nedostávat potraviny.

Aby někde nebylo nadbytku a jinde zase nedostatku, konány soupisy zásob, a to první ve dnech 1. 5. března 1915, druhý téhož roku 25. května. Hned 23. června 1915 vykonána rekvisice obilí. V Běrunicích rekvirováno toliko 50 g ječmene. Se zbylými zásobami vydrženo toliko do konce července. Potom lidé bez hospodářství neměli mouky.

Proto „Válečný obilní úřad“ zřídil v Běrunicích „Aprovisační komisi“, která se měla starati o mouku chudým a nehospodářcím. Obilí však bylo vlhké, neboť se klidilo za deštivého počasí, a proto aprovisační komise oddalovala koupi mouky, a tím úplná nouze potrvávala až do konce srpna.

Ani ne za rok stoupily ceny všech potřeb dvoj- až pěti násobně.

Ceny tyto se přes válku zesateronásobily, ano mnohé potřeby nebyly ani ke koupi. Proto na podzim 1915 zavedeny týdenní výkazy, později 14 denní výkazy na mouku, krupici, kroupy, cukr a na kávu, tabák a. j. v. ž. 4nedělní nebo 8minedělní výkazy.

Výkazům těmto říkalo se moučenky, chleбенky, cukřenky a jiné enky. Na moučenky dostávalo se osobě 2,8 kg. mouky na 14 dní. Než co byly platné výkazy, když nebylo dostatek mouky. Obyčejně 3 neděle přede žněmi a 6 neděl po žních nebylo u chudých a nehospodářcích lidí mouky. Aprovisační komisi sice bylo přiděleno v této době několik metrů mouky, ale kukuřičné, k jídlu vůbec nezpůsobivé. Aby aspoň poněkud do souladu uvedeno bylo zásobování lidu, byly konány v r. 1916, 1917 a 1918 střídavě soupisy osevů, potom zásoby obilí, mouky, brambor a konečně přísny, někde až bezohledné rekvisice. Lid se v Běrunicích bránil vydávati své zásoby, uschovával je, zatajoval, jen aby válce učiněn byl konec.

Výkazy na cukr zavedeny byly v r. 1916 na 1 osobu na 4 neděle 1 kg., dále na kávu 12,5 dk. na 8 neděl a později na tabák, cigarety a doutníky. Mnoho radosti nebylo v Běrunicích. Přicházely zprávy o zajatých, raněných, zmrzačených a zabíjených vojínech z Běrunic. Nejvíce zajatých vojínů bylo v Rusku. Tito často psali a dopis takový přinesl do rodiny trochu radosti. Vojíni, kteří přišli na dovolenou na jaře 1918, nešli již do fronty, ale zde se schovávali, protestující tak proti zbytečné válce. V říjnu 1918 řádila v Běrunicích španělská chřipka, na níž mnoho lidí onemocnělo a zemřelo. Jen jakási předtucha něčeho velikého, co by mělo přijíti, udržovalo na životě nemocné a strádající nedostatkem potravin.

Převrat - 28. říjen 1918

V den tento, připadající na pondělí, nebylo zde nic určitého známo. Proskakovaly pověsti, že Rakousko kapitulovalo, ale o samostatnosti českého státu jsme nevěděli. Teprve 29. října, v úterý ráno v 7. hod., první určitější zpráva sem došla, a v 9. hod. došel na obecní úřad telegram o prohlášení samostatnosti naší. Počasí bylo mlhavé, a jen ztěžka prorážely sluneční paprsky vlhkou mlhu. Ves byla zamlklá, zasmušilá, chladný vzduch nelákal lidi, aby vycházeli ven. Vše se však změnilo, jakmile se roznesla radostná zpráva o naší svobodě.

Na škole vyvěšen běločervený prapor, tentokrát samotný, bez černožlutého soudruha. Jako divem oživla náves. Lid se sbíhal, vyptával se, jásot a radost jevila se na všech tvářích. Na odpoledne uspořádán velký průvod s národním praporem v čele, s hudbou, se žatctvem obecné školy a s velkým množstvím občanů. Průvod prošel Běrunicemi, Běruničkami a Vykleky. Před školou zahrála hudba naši národní hymnu“ Kde domov můj“ a „Hej, Slované“! Hymny vyslechli občané s obnaženými hlavami a za hlubokého ticha. Poté povolána „Sláva československé republice a mužům zasloužilým o dobytí naší svobody, totiž Masarykovy a Wilsonovi. V den ten se nepracovalo, lid měl velký

svátek. Vlastní oslava konala se po pečlivých přípravách dne 17. listopadu. Slavnost pořádána bratrskou jednotou sokolskou. Po krásném, spořádaném průvodě, shromáždil se lid před školou. Bratr starosta Sokola, Václav Král, uvítal shromáždění, a požádal spisovatele z Prahy, Josefa Tučného, aby lidu osvětlil nynější doby a důsledky radostné proměny, čehož řečník dosáhl pěknou a významnou řečí.

Potom promluvil k dětem školním, před tribunou seřaděným, říd. učitel Robert Svoboda, který nastínil, jak vypadal škola i učitelé za Rakouska, a jak vyhlížeti bude ve svobodném našem státě. Po vyřízení pěkných, přiléhavých bodů, mezi nimiž byla i vzpomínka na padlé, zemřelé a vzdálené bratry, ukončil br. Král slavnost vhodným doslovem.

Večer byl opět průvod s lampióny a za pěkného osvětlení. Mezi legionáři, kteří v cizině pomáhali nám dobýti samostatnosti, byli tito vojíni z Běrunic. (vesměs ruští legionáři)

Rok 1921

Lidová škola hospodářská. Vynesením ministra zemědělství ze dne 10. září 1921, č.48876-Ib, povoleno zřídit v Běrunicích lidovou školu hospodářskou pro chlapce a dívky. První rok byla škola rozdělena na chlapeckou a dívčí, v následujících letech byla dvoutřídní, koedukační.

Pomník padlým vojínům. Dne 21. srpna 1921 konala se v Běrunicích slavnost odhalení pomníku 37 padlým vojínům z politické obce Běrunic. Na pomník vybráno sborem učitelským, který za tím účelem založil Okrašlovací sbor již v r. 1917, celkem 3500 Kč., pomník však stál 12000 Kč., proto bylo požádáno obecní zastupitelstvo, aby zbytek doplatilo. Slavnost pořádala tělocvičná jednota Sokol. V 11 hod. sloužena mše svatá československá, první v obci, a to u vrat domku Josefa Krále, č.59, který zde postavil jednoduchý oltář. Zde také vykonán první československý křest. Pokřtěn byl Miloslav Svoboda, syn železničního zřízence a člena rady starších čl. obce zdejší. Odpoledne ve 2 hod. seřazen na „Kvízovce“ průvod, jenž se odebral k pomníku. Zde proneseny řeči: Inženýrem Janem Fulíkem, zástupcem poslance Bradáče, čl. farářem Františkem Lánem, advokátem Františkem Příbylem z Nového Bydžova, rodákem z Běrunic, a řídícím učitelem Rob. Svobodou, jako učitelem téměř všech padlých. Miloslava Svobodová, kand. uč., přednesla báseň „Poslední pozdrav“, při níž ani jediné oko nezůstalo suché. Slavnost ukončena zapěním národních hymen. Do základu pomníku zazděna plechová skříňka s tímto pamětním listem.

Pamětní list.

Ku konci třetího roku naší samostatnosti odhalujeme pomník 37 padlým vojínům z naší osady a z osady Běruničky. Vy, kteří snad po dlouhé době budete čísti tento list, věztež, že vaši předchůdci snažili se co nejvíce byli pokrokovými, t. j. v nynější době politicky i nábožensky navázali na to, co hlásili naši předkové husité. Tomu chceme dáti pevné základy, na nichž vy dále stavěti budete.

V Běrunicích dne 18. srpna 1921.

Rok 1922

Dne 30. dubna 1922 rozběsnila se nad Běrunicemi a okolím hrozná bouře s krupobitím, jež udělalo mnoho škod na polích, lukách a hlavně na stromech.

Po dlouhé přestávce začalo zase v Běrunicích hořet. Dne 5. listopadu 1922 vyhořel domek Antonie Štěpánové, č. 47.

Rok 1923

V roce tomto bylo počasí velice nepříznivé pro hospodáře. Pršelo každodenně, a přitom bylo chladno, ba i zima. Ku konci června bylo jen 5 – 7C. tepla. Žně byli velice špatné. Ceny obilnin sice stouply, ale nepatrně. Dne 2. listopadu vyhořel domek Františka Očenáška, č.151 a bývalý statek Václava Jiránka, č.63.

1924 - 1929

Rok 1924

Zima byla velice tuhá. V listopadu 1923 napadalo hodně sněhu, který vůbec nesešel, a vydržel do konce března 1924. Práce polní na jaře byly velmi zpožděny, ječmen zaset namnoze až na počátku června. Přes to byly žně vydatnější než v předešlém roce. 28. června rozzuřila se strašná bouře s ohromným víchem a krupobitím. Natropila mnoho škod na polích, domech, v zahradách a alejích. Kroupy byly řídké, ale ve velikosti vlašských ořechů.

Dne 8. dubna vyhořely domky Františka Řeháčka, č.85, a Františka Mašindy, č.86. Dne 17. dubna opět vyhořely dva domky, a to Václav Velechovský, č.105, Františka Šolty, č.133. Dne 30. května vyhořely tři domky, a to Josefa Karbana, č.71, Františka Vaňury, č.72, a Václava Štěpána, č.73.

Rok 1925

Dne 7. ledna shořelo po druhé stavení Václava Jiráňka, č.63

Dne 7. května vyhořel domek Františka Knytla, č.36

Další ohně stihly domky:

Dne 12. května domek a kovárnu Antonína Vosky, č.8

Dne 18. května domek Josefa Příbyla, č.137

Dne 22. května domek Václava Vlka, č.52

Dne 20. června domek Václava Semiráda, č.100

Dne 25. července shořely budovy kruhové cihelny Josefa Hejzlara, č.115

Dne 6. července odevzdán veřejnosti zvonek, který pořídila rada starších čl. obce v Běrunicích. Zvonek postaven mezi školou a hřbitovem, mezi dvěma lipami.

Dne 21. srpna rozsvíceno poprvé v Běrunicích elektrické světlo k nemalé a všeobecné radosti obyvatelstva.

Téhož roku založeno Hospodářské strojní družstvo, které opatřilo pěknou mlátičku a silný motor. Většina rolníků mlátila toho roku elektrickým pohonem. Avšak i toho roku mnozí nedůvěřiví mlátili parní mlátičkou.

Rok 1926

Sociální poměry. Poměry bytové velice se zlepšili postavením mnoha domků v tomto i minulých letech.

Počasí pro hospodářství bylo prostředně příznivé a podobně i úroda.

Dne 12. května vyhořel domek Františka Štěpána, č.93

Dne 13. září domek Josefa Petrovického, č.121

Dne 10. září domek Václava Haltufa, č.26

Rok 1927

Kaštany na návsi. V únoru dle usnesení osadního zastupitelstva byly vykáceny na návsi a podle okresní silnice ke Králově Městci všechny kaštany, a na místě nich zasázeny hrušně. Jako pokračování řady hlohů před školou nasázeny kol starého hřbitova a kolem školní zahrady také štěpné hlohy. Kaštany byly vysázeny v r. 1882, krášlily ves 45 let. Mnohé zarazil rázný ten čin, ale za 3-4 léta bude náves zase plna bílých květů, a stromky ponесou užitek.

Počasi v r. 1927 bylo pro hospodářství velice příznivé, ba lepšího si zemědělci nemohli přát. Úroda byla neobyčejně pěkná. I řepa cukrovka, brambory, sena i otavy, krátce vše. Sklidilo se včas a ve stavu výborném. Cena obilnin nepatrně stoupla. Tak q pšenice byl na jaře za 210-218 Kč., na podzim 220-231 Kč.

Dne 31. května vyhořel domek Aloise Steklého, č.96. V roce tomto vystavěno opět několik domků, čím se poměry bytové značně zlepšili.

Ve školním roce 1927/28 bylo zahájeno vyučování na lidové škole hospodářské opět ve dvou třídách.

Na podzim byly vysekány okrasné keře kolem kostela k nemalému roztrpčení osadníků. Bylyť ty keře překrásnou ozdobou kostela a celé vsi.

Zdravotní poměry byly dobré, až na některé epidemické nemoci malých a školních dětí.

Rok 1928

Počasi. Zima 1927/28 byla poměrně mírná, sněhu v lednu a únoru málo. Ve druhé polovině února tak se oteplilo, že bylo možno chodit venku i bez zimníku. Těch dnů teplých bylo ovšem málo, ale byly.

V březnu, dubnu, v květnu a až do 21. června byla stále chladna, studené větry. Na Krkonoších se držel stále sníh. Teprve 22. června vítr se utišil, a nastalo teplé počasí. Stroma ovocné rozkvetly plně v druhé polovině dubna.

Dne 23. května snesla se nad Běrunicemi silná bouře, spojená s prudkou vichřicí a s krupobitím, které způsobilo zejména na ovocných stromech hodně škol. Štěstí, že kroupy nepadaly na sucho, ale s vydatným deštěm. Kroupy dosahovaly velikosti lískových ořechů, a někde bylo jich napadaných zvýší 1dm. Od 21-25. června bylo velmi teplo.

Dne 26. června krátká, prudká bouře s malým deštěm. Ostatní měsíce byly velmi pěkné, pro žně pohoda příznivá. Žně byly bohaté na zrno, ale slámy, a vůbec píce byl citelný nedostatek. Následek bohatých žní byl sestup obilí. Cena pšenice, v r. 1927 nad 200 Kč. za 1q, snížila se pod 200 Kč., a to až na 170 Kč. za 1q. Podzimní práce vykonány snadno za příznivého počasí.

Sociální poměry. Majetkové poměry občanů běrunických se valně zlepšují. Dluhů ubývá, vkladů přibývá. Zcela chudých lidí jest málo. O ně se dobře stará obec. Dává jim jednak měsíční podporu, jednak byt na obecní váze.

V tomto roce přibýly opět nové domky, a to:

Číslo 167., majitel Václav Káda

Číslo 167., majitel Václav Hyšpler

V tomto roce nevyhořelo žádné stavení.

Zvířectvo: 24 koně, 465 kusů hovězího dobytka

Zdravotnictví. V tomto roce narodilo se dětí 15, zemřelo 6 osob. Epidemických nemocí nebylo.

Kulturní poměry. Přednášek lidovýchovných konáno hojně, zejména příčiněním sboru učitelského a těl. jedn. Sokol. Jsou to zejména přednášky o našem presidentovi T.G.Masarykovi, M.J. Husovi, a o našem svátku svobody.

Ochotnický spolek divadelní sehrál několik her více méně podařených. Obecní knihovny bylo hojně používáno. Počet knih v obecní knihovně 438 svazků, počet čtenářů 46, výpůjček 466, přibylo 22 svazků, ubyl 1 svazek. Z 10 haléřových příspěvků byly dány k převazbě chatrné knihy.

Rok 1929

Počasí. Zima hlásila se mrazem sice již ke konci listopadu 1928, ale pravá zima nastala 16. prosince, kdy napadlo velké množství sněhu, který trvale vydržel až do 25. března 1929. Teprve po tomto dni nadobro zmizel. Největší mrazy byly ve dnech 8-12 ledna, totiž 20 – 20C. Lidé nepočítali na tak druhou zimu. Paliva, dříví i uhlí, byl velký nedostatek. Teprve ke konci února a na začátku března docházelo objednané uhlí.

Po 25. březnu počasí se rychle zlepšilo. Jarní práce mohly býti vykonány teprve koncem dubna a začátkem května Přes to, že se zasel tal pozdě, byla v létě velká sklizeň. V naší republice urodilo se jen pšenice 26 miliónů q i proti jiným normálním letům více kol 8 miliónů q. Podobně i ostatní obilí. Bohužel, ceny obilí následkem neobyčejné sklizně šly rapidně dolů. A tak bylo i u cen ostatního obilí. (viz r. 1930 – 31) U rolníků nastala ta nešťastná hospodářská krize. Co prodával, bylo laciné, co kupoval, stále stejně drahé, jako když byl q pšenice o 100 a více Kč. dražší.

Dne 4. července po horkém dnu povstala strašná vichřice s prudkou bouří a silným deštěm. Vichřice natropila hojně škody na střechách, vyvrátila mnoho stromů. U nás přestála na těchto škodách, ale v jiných krajinách byla skutečná živelní pohroma. Podobná bouře byla také 29. srpna 1929. Blesk zapálil v Novém Dvoře u Slovice. Teplé počasí trvalo dlouho do podzimu. Ještě 30. září 1929 o 4 hodině odpoledne byla bouře s deštěm. Dne 6. října 1929 bylo nebývalé horko 30 – 35C. po několik dní. První mráz neveliký byl 20. listopadu. Potom opět bylo pěkně a teplo až do 18. prosince, kdy do rána napadlo hojnost sněhu, který vytrval přes vánoční svátky. Následkem tuhých mrazů pomrzlo na jaře tohoto roku mnoho ovocných stromů. Zbylé stromy rozkvetly po 1. květnu, ale ovoce bylo málo. I mezi zvířít a ptactvem nemilosrdně řádila zima. Zajíců a koroptví bylo tak málo, že byl vydán nový zákon o jich ochraně.

Sociální poměry. Nebylo přílišných změn, dlužno poukázati na rok předešlý. V roce 1929 přibily tyto nové domy:

Č. 169., majitel Jan Kakrda

Č. 170., majitel Josef Šafařík, ml.

Č. 171., majitel Bedřich Nosek

Č. 172., majitel Josef Huňáček

Josef Klikar, řezník, zbořil část domku č. 33, a vystavěl si krám s bytem. Vyhořely domy:

Č. 69., majitel Josef hrdina

Č. 70., majitelka Božena Ouzká

Zvířectvo: napočítáno 23 koní a 473 kusy hovězího dobytka.

Kulturní poměry. I v tomto roce konáno dosti lidovýchovných přednášek, i sehráno několik divadelních her. Obecní knihovna těšila se návštěvou 54 čtenářů, kteří vypůjčili si 580 knih. Počet knih zvýšil se o 14, ze 438 svazků na 452 svazky. Nejvíce čtenářů bylo ve stáří od 14 do 20 let, méně od 20 do 50 let, žádný přes 50 let starý. Staří nemají času, ani té chtivosti, kterou se vyznačovali dřívější lidé, aby četli a tím své vzdělání rozšiřovali.

Politické poměry zůstaly asi bez proměny. V roce tomto nebyly konány volby do Národního shromáždění (viz. Volby v r. 1930).

Zdravotní poměry. V roce 1929 narodilo se v Běrunicích 25 dětí a zemřelo toliko 7 osob. Podle toho přibylo asi 3%, ubylo necelé 1%. Nakažlivých nemocí nebylo.

1930 - 1931

Rok 1930

Počasí. První sníh napadl sice 18. prosince 1929, ale udržel se jen do 14. ledna 1930. potom velice mnoho nového sněhu napadlo ve dnech 30. a 31. ledna. Tento sníh vytrval jen do 6. února 1930. Další zima byla úplně beze sněhu, ale se silnými mrazy na sucho. Dne 12. března k večeru začal opět padat sníh, do rána na 14. březen napadlo jej mnoho, ale již příští den přšelo, a sníh vymizel nadobro. Následující počasí bylo velmi pěkné, ač s malými každodenními mrazy. Mrazy přestaly 4. dubna, po němž bylo pěkné, vybrané počasí. První bouře byla 25. dubna, poslední mráz 22. května.

Jarní práce vykonány lehce za tohoto příznivého počasí. Velké bouře s vichrem a se silným deštěm byly v noci ze 24. června na 25. červen a dne 30. září. Nejmenší teplota letní, 8C, byla 26. července, největší horko 32-37C, po 30. září. Kolem 15. října bylo tak pěkně, že v lese rostly hřbky.

I na žně byl dosti příhodný čas. Úroda byla menší než v roce předcházejícím. Cena obilí přesto klesala.

Cena q pšenice na jaře 1930 dle bursy 182 Kč., u nás 165 Kč.

Cena q pšenice na podzim 1930 dle bursy 138 Kč., u nás 120 Kč.

Následky mrazů v zimě předcházející jevíly se na ovocném stromoví teprve v tomto roce. Stromy, zejména švestky sice na jaře vyrazili listí, ale potom uschly. Švestková alej při silnici k M. Králově téměř zmizela.

Sociální poměry. Hospodářské družstvo v Králově Městci, majitel zbytkového statku v Běrunicích, č.2., zplnomocnilo členy představenstva a dozorcí rady zdejší Kampeličky, aby utvořili „Skupinu pro parcelaci zbytkového statku v Běrunicích“, a za obnos 1,470 000 Kč. rozprodali mezi zdejší lid pozemky i budovy náležející ke zbytkovému

statku. Práci tuto, ač se vše prodávalo po těch nejmenších částkách, provedla skupina jednak v době od 1. července do 31. prosince 1930, jednak v roce 1931, svědomitě, řádně a poctivě. Utržilo se přes kupní cenu více, a již na jaře 1931 bylo mezi kupce polí rozděleno jako přebytek asi 60 000 Kč. K věci této vrátíme se ještě jednou, a to v roce 1931, abychom dokončili jednání o parcelaci bývalého panského dvora. Parcelací bylo rozprodáno 53,3196 ha nejlepších polí u Běrunic (z toho bylo cest 0,1886 ha) mezi 68 zemědělci vesměs z osady Běrunic.

Budovy bývalého dvory koupili:

- 1) Václav Brzák, domek, nyní č.174
- 2) František Šafařík, dříve č.56, bývalý byt nájemců, č.2
- 3) Alois Fiferna, č.30, stodolu vedle zbořených vrat
- 4) Václav Štěpán, č.124, stodolu, kterou přestavěl na hospodářské a obytné stavení, nyní č.177
- 5) František Pavlásek, č.60, rohovou stodolu. Vedlejší stodolu koupili již v roce 1925 Josef Šantrůček č.99
- 6) Tělocvičná jednota Sokol zakoupila bývalé konímy, z nichž chce vystavět sokolovnu.
- 7) Opatrovna, spolek pro její zřízení, zakoupila rohový kravín a zahradu.
- 8) Špýchar byl prodán Kampeličce, která má právo jej ponechat do roku 1945, načež se budova musí zbořit a odstranit. Půda pod špýcharem patří Františku Šafaříkovi, č.2.
- 9) Část dvora, za č.106, byla prodána Robertu Svobodovi, řídícímu učitel. Středem dvora byla ponechána veřejná cesta.
- 10) Bývalou ratejnu koupil stavitel František Janda z Městce Králové a na jaře 1931 ji zbořil.

Tak panský dvůr“ zmizel nadobro. Koupi zbytkového statku usnadnila Kampelička, která svým členům potřebný kapitál zapůjčila. Tím ovšem vznikly velké dluhy hospodářům, ale také větší možnost lépe hospodařit a s lepšími výsledky na větších hospodářstvích. Až se dluhy uplatí a hospodáři vybaví se ze stísněných poměrů, teprve bude viděti, jak dobře bylo, že „Skupina“ nebála se provést tak ohromný podnik, a k tomu téměř nezištně. Bylo by si přát, aby „Skupina“ za svou práci sklídila také trochu vděčnosti od svých spoluobčanů. Konečný výsledek parcelace bude zaznamenán v roce 1931.

V roce 1930 bylo 11 požárů ve zdejší obci:

František Rohlíček č.131, Václav Straka č.101, Bohumil Haltuf č.119, Josef Libánský č.118, Josef Buřič č.144, František Pilař č.134, František Zima č.80, Václav Trčka č.81, František Mašinda č.89, Václav Čech č.90, František Pánek č.91

Kulturní poměry. V roce tomto konáno mnoho lidovýchovných přednášek. Přednášky byly bohužel, málo navštěvovány, což nápadně bylo viděti v den Svobody 28. října. Přednášel Dr. Josef Nosek z Městce Králové a trpce si ztěžoval do neúčasti pozvaného obecnstva z Běrunic, z Běruniček a z Velkých Výklek. Brzy se zapomíná na historický den našeho osvobození.

Dne 15. prosince 1930 přednášel zde Ing. Klus, profesor vyšší hospodářské školy v Poděbradech, na téma: kterak zemědělskou výrobou čelit hospodářské krizi. Ani tato přednáška lidu našemu tak blízká, nepřivábila mnoho obecnstva.

Obecní knihovně přibylo 39 nových knih, zničeny 2. Čtenářů i výpůjček ubývá. Byloť v tomto roce toliko 33 čtenářů, kteří docílili 321 výpůjček, ani ne 10 knih na 1 čtenáře.

Politické poměry. Nebylo viditelných změn v těchto poměrech. Voleb nabylo.

Zdravotní poměry a jiné. Dne 2. prosince 1930 konáno II. Sčítání lidu v republice dle stavu v noci z 1 na 2. prosince. Uvádím zde také výsledky sčítání lidu ve Velkých Výklekách, aby tím byla doplněna školní obec.

Rok 1931

Hospodářské poměry.

Počasí, polní práce, úroda a jiné.

Na nový rok 1. ledna 1931 napadlo hojně sněhu, který se udržel jen krátkou dobu, a vystřídal ho již 3. ledna déšť. Do 18. ledna střídavě déšť, bláto, mráz, ledovka. Na 18. a 19. ledna napadlo velké množství sněhu, který se množil denně. Nejvíce sněhu napadlo kolem 8. února, a tento vytrval až do konce tohoto měsíce. Na začátku března byla obleva, po níž dne 11. března připadlo opět více sněhu. Od této doby trvaly noční mrazy (největší -8C) až do 31. března, kdy tlakoměr ukazoval -8C. Na začátku měsíce dubna vyjasnilo se, půda vyschla tak, že bylo zcela dobře možno pracovat jak v zahradách, tak na poli. Měsíc květen, červen, červenec, byl pro hospodáře příznivý. Střídal se déšť s pěkným počasím. První jarní bouře byla 15. května. Žně nastaly 12. července, kdy se kosila první žita. Na podzim se práce dobře a včas vykonaly, neboť již 28. října, v den svátku Svobody, napadlo hojně sněhu. Sníh sice zmizel, ale střídavě se objevoval, až ke konci měsíce prosince udržel se nadobro.

Úroda byla dobrá. Ceny obilí však neustále klesaly. Průměrná cena pšenice byla na burse 148 Kč. za 1q, v místě 138 Kč. za 1q. Od roku 1929 klesla pšenice o 82 Kč. za 1q, proti roku 1930 byla cena pšenice o 27 Kč. nižší za 1q. I u ostatních cenách obilí jsou poměrně tytéž rozdíly v neprospěch hospodářů.

Sociální poměry.

Parcelace zbytkového statku.

Na minulých stránkách této knihy jest napsáno, že konečný výsledek parcelace zbytkového statku, a jeho účinek na sociální poměry našich zemědělců bude zaznamenán v tomto roce. Z různých a důležitých příčin odkládá se do roku 1932, kde bude uveden podrobný výsledek pozemkové reformy v naší obci.

Požáry a stavby.

V roce 1931 bylo 5 požárů ve zdejší obci. Vyhořeli: Josef Libánský, č.118, František Pilař, č.134, Josef Buřič, č.144, Anna Smetáková, č.24 a František Rohlíček, č.130.

Nových staveb nebylo.

I v naší obci přibývá nezaměstnanost, ač nepatrně. Největší příčinou toho jest parcelace zbytkového statku, a velká zadluženost obyvatelstva.

Kulturní poměry.

Sbor učitelů pořádal více lidovýchovných přednášek a pěkných divadelních her. Podobně činila i tělovýchovná jednota Sokol a spolek divadelních ochotníků. Sokolský biograf promítal pro školní děti téměř každý měsíc poučný a zajímavý film. Obecní knihovně přibýlo 54 nových knih. Čtenářů na tak velkou obec bylo málo, toliko 44. Ti si vypůjčili 723 knihy. Na 1 čtenáře připadlo 16 knih.

Politické poměry.

Jak vidno z voleb, nezměnili se značně politické poměry.

Zdravotní poměry.

Objevili se některé nebezpečné nemoci nakažlivé, ale jen jednotlivě. Jsou to u dětí záškrt, u dospělých tyfus. Poslední nemoc jest úzce spojena s nedostatkem dobré pitné vody.

Populace.

V roce 1931 narodilo se v osadě Běrunicích 20 dětí, a zemřelo 11 osob. Přibýlo tuď 2,7%, ubylo 1,4%. Jeví se za rok 1931 přírůstek obyvatelstva 1,3%. Dle této statistiky činil by přírůstek obyvatelstva v Běrunicích za rok 1930 a 1931 asi 1,8%, což jest 14 osob. Dle sčítání v roce 1930 bylo v Běrunicích úhrnem 742 obyvatelů. Ke konci 1931 bylo by dle toho 756 obyvatelů. Následky světové války jeví se značně v tomto počtu. Před válkou bylo v Běrunicích 809 obyvatelů. Ubylo jich 53. To jsou padlí a zemřelí ve válce, a také i ti, kteří následkem zrušení panského dvora se z Běrunic odstěhovali.

Zvířectvo.

Napočítáno 13 koní a 495 kusů hovězího dobytka.

1932 - 1933

Rok 1932

Hospodářské poměry.

Počasí, polní práce aj.

V lednu 1932 byl největší mráz (-13) dne 2. ledna, a nejvyšší teplota (11c) dne 7. ledna. Dne 18. ledna v noci napadlo trochu sněhu, který hned zmizel. Jinak celý leden byl beze sněhu, v noci mrazíky, ve dne dešť, bláto ale také velmi pěkné slunečné počasí. Celý únor vyplněn mrazy, z nichž největší -17C byl dne 11. února. Od 25. do konce února napadlo hodně sněhu.

Mrazy trvaly celý měsíc březen až -11C. Také sněh padal, ale dlouho se neudržel.

Následkem tohoto počasí bylo v březnu vykonáno málo práce v pólích. Většina práce polní konala se v dubnu, a to po 3. dubnu.

Duben byl příhodný i pro práce zahradní. Již na začátku bylo možno sítí hrách, sázeti salát aj. zeleninu.

Květen byl velmi teplý, v poledne až + 38 °C. Krásné počasí střídalo se s deštěm. Podobny si byly i měsíc červen a červenec.

Žně nastaly v 2. polovině července. Úroda byla prostřední.

V tomto roce napršelo: v květnu 51 mm, v červnu 87 mm, v červenci 97 ½ mm v srpnu 60 mm, v září 41 mm, v říjnu 57 ½ mm, v listopadu 33 ½ mm, v prosinci 3 1!2 mm. Úhrnem 427 ½ mm..

V měsíci září a říjnu, až na malé výjimky, bylo počasí překrásné, takže polní práce byly včas a pohodlně vykonány. Listopad beze sněhu, méně dešťů. První mráz, - 2 °C, 14. listopadu.

Podobně celý prosinec byl beze sněhu, až 14. prosince byl mráz - 14°C.

Pro hospodářství byl celý rok příznivý.

Cena pšenice v r. 1932. Průměr z jara a podzimu: Na burse 157,- Kč, doma 146,- Kč

C. Náboženské poměry poválečné

Převrat v r. 1918 měl také vliv na náboženství.

V Běrunicích bylo obyvatelstvo vždy víry římsko-katolické. Evangelíků nebylo více než 10 – 20.

Hned po válce vystoupilo z církve římsko-katolické 46 občanů, kteří zůstali bez vyznání.

R. 1921 založena zde církev československá, k níž v krátkém čase přistoupilo 173 obyvatelů.

Přestup tento byl většinou bez vnitřního přesvědčení, čehož důkazem jest, že mnohé rodiny staly se československými, ale v krátkém čase opět se vrátily do církve katolické, a zase do církve československé.

Teprve v posledním čase uklidnilo se toto přestupování, a církev československá zakotvila v Běrunicích pevně. Počet příslušníků této církve se ustálil, a spíše jich přibývá než ubývá.

Podle sčítání dne 31. prosince 1930 měla církev československá 161 příslušníků.

E. Lesní reforma.

Lesů v katastru obce Běrunic je 120,66 ha. Holička byla koupena v r. 1931 osadou Běrunic, a to ve výměře 64,54

ha. Cena 1ha 2900 Kč., cena celého lesa jest 207 476 Kč. Obnos tento zapůjčila osadě Běrunice Okresní hospodářská záložna v Městci Králové na 6,5% i s amortisací na 20 let. Při tomto úrokování jest les ovšem silně pasivní, a osadní úřad hledá zápůjčku, která by byla splatná ve 40 letech.

Z lesa Vacinku bylo přiděleno cihelně Josefa Měchury, č.115, 4ha, pruh lesa a polí až ke státní silnici, ostatek lesa směrem západním ve výměře asi 20 ha obci Dlouhopolsku.

Zbytek Vacinku od Měchurova lesu k východu jest les zádušní, který se dříve vykazoval výměrou 12,90 ha.

V Holičce, za okresní silnici, náležel osadě Běrunice již před světovou válkou malý kousek lesa.

F. Požáry a stavby.

V r. 11932 bylo 7 požárů.

Vyhořeli: František Lehký, č.155, Bohumil Haltuf, č.119, Václav Straka, č.101, Jan Mašinda, č.35, Anna Mojžíšová, č.20, Josef Klikar, č.33, František Liska, č.10

Zcela nových staveb nebylo.

Zvířectvo: Napočítáno 507 kusů hovězího dobytka a 18 koňů.

Kulturní poměry.

Činnost lidovůchovná byla dobrá. Konaly se různé přednášky, divadelní hry, besídky školní a jiné přednášky.

V obecní knihovně přibýlo 68 nových knih. Více se četlo, neboť čtenářů bylo 52, a výpůjček 964. Na jednoho čtenáře připadlo průměrně 18 knih. Příspěvky obce na knihovnu vypláceny přesně a v zákonné výši.

Politické poměry.

Voleb nebylo. Politické poměry zdejší zdají se nezměněny.

Zdravotní poměry.

Až na jednotlivé mizivé případy, byly zdravotní poměry dobré. Narodilo se toliko 9 dětí v naší osadě, a zemřelo 9 osob. Počet obyvatelstva zůstal stejný.

Rok 1933

Hospodářské poměry.

Počasí, polní práce, úroda...

Celý leden mrzlo, většinou i v poledne. Mrazy byly od 0 až -16C. Dne 19. ledna napadlo hojně sněhu, který vydržel do 2. února, kdy se spustil silný liják, trvajícím 2 dny. Tepleji bylo od 5. do 10. února, načež mrazy 0 až -13C trvaly do 3. března. Od 14. února padal opět hodně sněh, jenž pokrýval osení do 6. března. Ostatek března byl velmi pěkný, pracovalo se v polích i v zahradách, kde bylo možno již sázeti cibuli, zelí, salát, ba i karfiol. Velmi příhodné počasí bylo i v měsících dubnu, květnu, červnu i v červenci.

Sněh ukryval osení téměř 1,5 měsíce, potom scházel pomalu, že země stačila vodu vpít. Všechny ozimy si proto na jaře oddychly, rychle zvedly své úzké listy, které sněh přitiskl zemi. Nikde v osení nebylo ani stopy po vyležení, ani po ničivé práci sněžné plísně. Brzy bylo viděti, že obilí krásně odnožilo, a přebohatě se urodí, nepříjde-li nějaká divočina. I metání a odkvěť měly pohodu velmi příznivou. Deště hojně vlašily úrodu.

A tak v 2. polovině července nadešla pro rolníka slavná doba žní. Úroda byla opravdu přebohatá. Nebylo málo těch rolníků, kteří s radostnou tváříd sdělovali, že na korci urodilo se jim 10-12q pšenice. Jen ceny měly býti vyšší. Ale tak kupovali obchodníci ke konci srpna 1q pšenice za 126,5 Kč., v září za 132 Kč. Na burse byla pšenice od 136 do 142 Kč. Ještě hůře bylo s cenami ječmene, žita a ovsa, které byly dosti hluboko pod 100 Kč. Leč i tal bylo znáti v Kampeličce při splácení dluhů, že byl úrodný rok.

Od srpna začalo ubývatí dešťů a přibývatí sucha. Ke konci listopadu a na začátku prosince uhodily silné mrazy, které vytrvaly s malými obměnami do 22. prosincen načež bylo blátivo, neboť roztál sněh, který napadl 7. prosince.

Deště v r. 1933:

V dubnu 44,5 mm, květnu 67 mm, v červnu 68,5 mm, v červenci 66,5 mm, v srpnu 45 mm, v září 22,5 mm, v říjnu 41,5 mm, v listopadu 27,5 mm, v prosinci 0. Úhrnem 383,5 mm. Méně než v roce 1932 o 44,5 mm. Sucho spadá hlavně do měsíců po žních. Následek sucha byl, že se ozim zasíval jednak déle než jindy, a do prašné půdy, a tím špatně vzcházel. Také přezimování nebylo dobré. Neblahé následky toho budeme čísti v této rubrice v roce 1934.

Sociální poměry.

Požáry a stavby. V roce 1933 bylo v Běrunicích 9 požárů. Vyhořeli:

František Káda, č.112, Rudolf Horáček, č.111, Václav Zavřil, č.116, Josef Ouzký, č.129, Václav Louda, č.128, Josef Mach, č.78, František Kosina, č.124, Josef Leták, č.123, Josef Hladík, č.153. Vyhořelí postavili si vyšší a pěkné domky.

Zvířectvo. Počet hovězího dobytka se neobyčejně snížil, totiž na 429 kusů, tudíž o 78 kusů proti roku předešlému. Koňů bylo napočteno 15 kusů, méně o 3 kusy proti roku 1932.

Kulturní poměry.

V roce 1933 konal se v Běrunicích VIII. Župní slet župy Denisovy, a to ve dnech 11. – 25. června. První den byl slet mládeže, druhý den hlavní slet členstva. Jest to první župní slet, který se konal na vsi. Před tímto sletem byly konány toliko ve městech.

Župní den mládeže.

Obyvatelé se těšili na slet. Domky byly pěkně upraveny, před nimi, na návsi i na silnici čisto, umeteno. Více jak 80 praporů zdobilo obec. Příchozí byli překvapeni vlídností, ochotou a úslužností všeho obyvatelstva. Den byl sice chmurný, ráno strašil déšť, ale čas vydržel, ano i sluníčko se několikrát usmálo na milé naše děti.

Sletišťe upraveno za „Ohrádkou“ na lukách směrem ke dráze. Louky zdarma zapůjčil pan Václav Král, č.61, František Mašinda, č.86, František Rohlíček, č.55, Josef Klikar, č.33. Sletišťe bylo pěkně a účelně upraveno.

Dopoledne plnily se Běrunice malými sokolíky a sokolicemi. Odpoledne ve 2 hod. vyšel průvod z Kvízovky, z níž na sletišťe jest cesta asi 1 km dlouhá. Průvod byl tak dlouhý, že když první řady vstupovaly na sletišťe, poslední řady vycházely z Kvízovky. V průvodu bylo 1227 osob.

Uvítací proslov na sletišti měl bratr Josef Čuban, řídící učitel. Po holdu naší státní vlajce byla cvičení prostná, hry a jiné, což trvalo do 6 hod. Vše provedeno velmi dobře. Velcí i malí měli radost ze svých úspěchů. Právě zde posílena byla myšlenka dáti dětem pěknou tělocvičnu, ve které by cvičením tužily své tělo i své zdraví. Zda jest možno, aby v Běrunicích se našli lidé, kteří by našim dětem odepřeli podpory v tom, co jim dáti ten nejvznešenější statek na zemi, zdraví? Zda jest možno zde najít člověka, který by nepochopil, že není možno pochybovat ani na chvíli o osudu národa a státu našeho, když již v těch maličkých vypěstovány budou ony prvky, které jako krev v tepnách mají probíhat národním tělesem, a z nichž nejmohutnější jest láska k státu a národu.

Nevěříme! Snad několik jich zakolísá, svedeni jsouce protismyslnými náhledy, ale v krátkém čase navrátí se k převážné většině občanů, kteří vše obětují na postavení tělocvičny dětem.

Na podstavci pomníku spisovatele J.Š. Baara na Královských Výchledech nad Klenčí jest citát Baarův:

Pane Bože! Všechny struny v srdci mém již popraskaly.

Jedna jediná mi zbyla.

Miluješ-li mě, dej, abych směl na ni zahrát píseň o lásce k této milované zemi!

Hlavní den členstva.

I tento den vydařil se skvěle. Několik dobrých vůdců a obětavé a snaživé ruce všech Sokolů a Sokolic, a z nich hlavně bratři a setry ze sboru učitelského v Běrunicích a Král. Městci, přičinili se o klidný a zdárný průběh všech podniků v tento den konaných.

Žel počasí bylo nestálé. Celou sobotu a celou noc na neděli až do 6 hodin ráno důkladně přšelo. Od této doby sice nepršelo, ale také slunce nesvítilo.

Odpoledne ve 2 hodiny konal se z Kvízovky průvod na sletišťe. Průvodu zúčastnilo se 1037 osob. Uvítací proslovy měli:

Br. Jan Janda, starosta zdejší jednoty Sokol, obecní starosta br. Josef Mach a osadní starosta br. František Mašinda. Slet zahájen naší státní hymnou. Po té provedeno veřejné cvičení, a to: Prostná starších bratří, prostná mužů a žen, cvičení na nářadí, hry a národní beseda. Jako zvláštní vystoupení naší jednoty provedena sletová scéna: „Vlast trpící a vítězná“.

Zásluhou sboru učitelského v čele s br. říd. uč. Josefem Čubanem proveden tento čistě vlastenecký obraz tak, že zanechal v občanstvu nesmazatelný dojem.

Konec tento korunoval úspěch sletu.

Činnost lidovýchovná.

Konáno více přednášek, akademií i divadelních her. Sbor uč. pořádal ve prospěch postavení zimní tělocvičny tyto hry: Červ, Ideály manželství, Manžel Putička.

Se školními dětmi: Princezna Zlatohvězdko ke dni 7. března. Tato hra se opakovala ve Vyklekách. Tak si děti vyhrály asi 1000 Kč. jež věnovaly na jedno okno do tělocvičny.

Několik her divadelních sehrál i spolek divadelních ochotníků.

V obecní knihovně přibýlo 19 nových knih, čtenářů bylo 53, výpůjček 536. Na jednoho čtenáře připadlo 16 knih.

Zdravotní poměry. V roce 1933 zemřelo toliko 7 osob, narodilo se 11 dětí. Větších epidemických nemocí nebylo.

Čím byl pro nás Tomáš G. Masaryk?

Pro nás byl prezident první hlavou československého státu, jenž první řídil osudy naší republiky, a to po celých sedmáct let. Ve skutečnosti byl T.G. Masaryk prezidentem doživotním, a přestal-li být v čele státu půl druhého před svou smrtí, každý ví, že se vzdal této nejvyšší funkce dobrovolně. Je v tom něco výjimečného, že národ československý uvolil se míti presidenta doživotního.

Masarykův poměr k státu byl také výjimečný:

Byl to poměr otce k synovi!

Otec miluje své děti více, než sebe! President Masaryk měl na mysli jen budoucnost svého státu. Proto byl a bude pro nás zosobněním oněch ctností, jež pomohly našemu národu k trvalému zachování.

My víme z dějin, že český národ měl býti zardoušen a uvržen v otroctví. Masarykův celý život směřoval k tomu, aby tomuto zardoušení zabránil. Příležitost k tomu poskytla mu světová válka v roce 1914.

Tehdáž byl stár 64 léta!

Stáří nám naznačuje, jak veliká byla jeho oběť. I rodinu obětoval pro svou vlast, a tak dal nám příklad, jehož následovati by měl každý člen národa československého. Není zde nutno, ba ani možno, vylíčiti jeho utrpení od roku

1914 až do 21. prosince 1918, kdy se vrátil z vyhnanství jako prezident. O tom vypráví spousta krásných knih.

V naší kronice řekneme jen: Pro nás je prostě prezident Masaryk obrazem toho, co bez rozdílu jazyka, kultury a rasy můžeme si představit lidsky a duchovně nejkrásnějšího.

I v Běrunicích bylo veliké vzrušení v úterý dne 14. září 1937, když po 7. hod. ranní se roznesla smutná, veliká a nezapomenutelná zpráva, že odešel navždy náš první prezident T.G.Masaryk. K uctění památky zemřelého presidenta uspořádal sbor učitelský smuteční tryznu v neděli dne 19. září 1937 o 15. hodině.

Slavnost konala se v tělocvičném sále sokolovny. Výzdobě sokolovny věnována veliká péče Fr. Tillmana, odb. učitele v Městci Králové a Františka Bartáka, odb. učitele na obecné škole v Běrunicích. Postaveno zcela nově jeviště, jehož stěny ko dokola pokryty černou látkou s býlími pásy. Do středu na zadní černou stěnu vymaloval p. uč. Barták bílou křídou českého lva. Před jevištěm byly postaveny za sebou dva sloupy, jeden vyšší u jeviště, druhý nižší vpředu do hlediště. Na větším postaveny bysta p. presidenta, a pod ní umístěny byly červená a bílá růže, které p. prezident měl toliko rád, a jež mu také položeny byly na prsa v rakvi. Na nižším podstavci hořel takzvaný řecký oheň.

Uspořádání jeviště i prostory hlediště před jevištěm bylo tak pěkné a dokonale přiměřené smuteční události, že návštěvníkům již při vchodu do místnosti vhrkly horké slzy do očí. Již po 14. hod. naplnilo obecenstvo téměř celý rozlehlý sál sokolovny.

Tryzna počala se smuteční znělkou smrti z opery Radúz a Mahuleny. Znělku pro hudbu upravil Robert Svoboda, říd. uč. v.v.

Tklivě a dojemně zazněly tóny fanfár pohřebních. Znělka zahrána třikráte. Táž znělka ozývala se smutně z rádia dne 14. září v 6. hod. ráno. Posluchačům pověděla vše beze slov.

Další pořad tryzny:

1. Báseň: Dotrpěl – dohasl. Přednesla Iva Tillmanová.
2. Dvě minuty ticha za znění zvonů na kostele a československého zvonku před školou.
3. Zahájení: Proslov Roberta Svobody, říd. uč. v.v.
4. Báseň: Za tatíčkem. Přednesla Iva Tillmanová.
5. Smuteční skladba. – Běrunická hudba.
6. Báseň o tatíčkovi. – Žák IV. třídy.
7. Smuteční proslov. – František Tillman, odb. učitel.
8. Zpěv na nářev „Osirelo dítě“. – Žáci IV. třídy.
9. Báseň: Kdo zemřel? - % Žák IV. třídy.
10. Rodné brázdy. – Běrunická hudba.
11. Sborová recitace. – Žáci IV. třídy.
12. Hymny. – Hudba

Slavnosti zúčastnilo se mimo sbor učitelský se žactvem obecní školy, obecní a osadní zastupitelstvo, místní školní rada, sokolové, legionáři, zástupci spolků a lid, úhrnem asi kolem 400 osob.

Tryzna byla skutečně pietní, neboť proniknuta byla zbožnou, vroucí a oddanou úctou a neskonanou láskou k zemřelému Osvoboditeli.

Také sbor dobrovolných hasičů z Běrunic uctil památku zemřelého presidenta.

Druhý den, 20. září, po tryzně v sokolovně, uspořádán byl hasičským sborem průvod obcí za ves, kde zapálen byl mohutný oheň. Při ohni měl proslov Fra. Tillman, odb. uč.

Mnoho učinil zemřelý prezident pro naše národy, mnoho krásných knih napsal, mnoho skvělých řečí proslovil a napsal svému československému lidu.

Z těchto řečí bud' tež zde pro nás i pro budoucí k paměti uvedena tato jeho slova:

My musíme mít na mysli, že jsme malý národ v nepříznivém postavení zeměpisném, prakticky nám to ukládá, abychom se měli víc k světu, víc myslili, víc dokázali nežli ti druzí, čili podle Palackého: Každý uvědomělý Čech a Slovák musí udělat třikrát tolik, co členové národů velikých a výhodněji položených. Vemte si jen, že každý vzdělaný našinec se potřebuje naučit aspoň dvěma cizím jazykům – co to stojí času a práce, ale jaký to je také zisk, nejen pro vzdělání, ale i pro praktický styk s národy. A tak je to ve všem. Máme-li se ctí obstat, musíme všechno své úsilí politické a kulturní zintenzívnit. Ano, dá to práci, ale kdo si ji nechce dát, ať nepovídá o národě a vlastenectví!

1934

Rok 1934

Hospodářské poměry

Počasí, polní práce, úroda a.j.

Celý měsíc leden, až na 5 dní, byla teplota pod nulou, ale velkých mrazů nebylo; největší byl -6°C . Nejnižší tlak vzduchu 739° , byl 15. ledna, nejvyšší 764° , 22. ledna. Sněhu napadlo dvakrát, a to 13. ledna a 27. – 31. ledna. První sníh roztál v několika dnech, druhý vydržel do 7. února, kdy zmizel. V únoru bylo 12 dní teplých a 16 studených., s teplotou nejnižší $-17\frac{1}{2}^{\circ}\text{C}$. Hodně sněhu napadlo 21. února, ale i ten v několika dnech nadobro se ztratil.

V březnu mrzlo slabě jen v 8 dnech, slunce hřálo, atak již 10. března se mohlo pracovat jak na zahradách, tak v polích.

I dubnové počasí bylo příznivo hospodářství, osení ukazovalo se pěkně, brambory i řepa včas byly uloženy do země,

stromy plně rozkvetly dne 23. dubna.

V dubnu přšelo málo (42 ½ mm), v květnu ještě méně (24 mm), a teprve v červnu napršelo více (116 mm).

Žně ječné i žitné nastaly 10. července. Úroda byla slabší proti roku předešlému.

I srpen byl dosti deštivý, neboť napršelo 84 ½ mm vody, v září přšelo hodně na začátku a potom bylo sucho. Polní práce se udělala za sucha, ale obilí podzimní těžko vzcházelo.

Na začátku listopadu již nastaly mrazy, které ustoupily dešťům, jež trvaly téměř až do konce prosince. Počasí v tomto roce nebylo příznivo rolníkům.

V r. 1934 byla v život uvedena nová úprava obchodu s obilím.

Stalo se tak 1. července 1934. Ze stanoviska celkových zájmů byla tato úprava prospěšná a nutná.

Název úpravy jest: **Československá obilní společnost** (obilní monopol).

Úprava tato zajišťuje pěstitelům obilí odběr obilí, pokud je chtějí prodati, a to za pevné ceny, předem vyhlášené ceny.

Malí zemědělci mají z úpravy velkou výhodu, poněvadž ceny obilí platí bez ohledu na množství, které zemědělec prodává, čehož dříve naprosto nebylo. Značné zlepšení cen nastalo proti dřívějšímu zejména u žita, ječmene, ovsa a kukuřice.

Dříve zemědělec přede žněmi nevěděl, zač bude obilí prodávati, dnes obilní společnost již před sklizní oznámí pevné ceny, tak zvané základní. Tato základní výkupní cena se zvyšuje o měsíční příplatky.

Rok hospodářská trvá od 1. srpna do 31. července roku příštího. Ze stabilitou cen obilí souvisí i stabilita cen mouky a chleba.

V r. 1934 – 1935 byly tyto výkupní ceny obilí u Rolnických družstevních podniků v Městci Králové:

Cena pšenice 162,- Kč, cena žita 122,- Kč, cena ječmene 118,- Kč.

Současně upraveny byly ceny chleba a mouky.

Cena chleba: červenec 1934 za kg 1,95 Kč, v červnu 1935 za kg 2,13 Kč.

Cena mouky: V červenci 1934 za kg 2,85 Kč, v červnu 1935 2,91 Kč.

Sociální poměry

Požáry a stavby: V r. 1934 bylo v Běrunicích 5 požárů.

Vyhořeli: Marie Příbylová č. 6, Frant. Otčenášek č. 151, Jan Steklý č. 113, Václav Zima č. 43 a Václav Němec č. 114.

Vyhořelá stavení vesměs postavena nová.

Zvířectvo: Počet hovězího dobytka proti loňskému roku se velice zvýšil. V loni bylo napočteno 429 k. hovězího dobytka, v tomto roce 502 kusy. Přibylo 73 kusů, což činí 14,5 %.

Koňů bylo napočteno 18 kusů, více o 3 koně proti r. 1933.

Kulturní poměry

A. stavba sokolovny a tělocvičny

Práce v budově budoucí sokolovny vyžádaly si volbu zvláštního stavebního odboru, do kterého byli výborem zvoleni bratři architekt Frant. Janda, Josef Tománek a Frant. Tillman.

Za obětavého, neúnavného a nezištného vedení bratra Frant. Tillmana byla prováděna stavba tímto způsobem:

Plány pokyny zdarma dával br. arch. Janda, stavěno bylo pod firmou br. Frant. Janaty, stavitele z Městce Král., dozor, řízení stavby a obstarávání všech potřeb, měl na starosti bratr Frant. Tillman.

Tělocvičný sál zřizoval se z bývalých koníren. Bylo velice pracné zříditi ze stájí pěknou tělocvičnu.

Stručný popis vykonaných prací:

Střecha. Půl krajního krovu na straně severní bylo nově nahrazeno, a dva další krovny nastaveny do polovice. Klenutí v konírnách bylo zbořeno. Do návse proraženy byly čtyři okenní otvory, a nad nimi zhotoveny překlady. Zdi zvýšeny do výšky 5 m, a na ně umístěno bylo 8 travers. Na severní straně vyzděn otvor pro jeviště v šířce 6 m a výšce 4m. Na straně západní založen komín a dveřní otvor. Na traversách upraven strop. Do stropu zhotoveny byly 2 větráky.

Zhotovena okna a okována. Okna zdarma zhotovil Frant. Ešner truhlář v Odřepsích.

Přehled pracovních dnů: Celkem bylo pracovních dnů 458, a z nich bylo placených 121, a zdarma byla veliká.

Zaznamenáváme, aby ještě po letech naše děti si mohly přecísti, jak jejich otcové, matky a příbuzní přispěly k vystavění budovy, která bude sloužiti všem.

B. Sjezd rodáků a přátel obce Běrunic

Sjezd byl uspořádán ve dnech 5. a 6. července 1934 „Sbořem dobrovol. Hasičů“, „Spolkem divadelních ochotníků“ a jiných spolků a všech občanů pod protektorátem obecního a osadního zastupitelstva. Pozvání posláno bylo 210 rodákům běrunickým.

Pořadí slavnosti dne 5. července:

1. Budíček o 6. hod. ranní.

2. Koncert hudby běrunické dopoledne v zahradě opatrovny.

3. Slavnostní průvod obcí ve 2. hod odpoledne.
4. Vzpomínka u pomníku padlých. Přednesl p. Frant. Pšenička.
5. Uvítání rodáků v zahradě opatrovny. P Josef Mach, starosta obce.
6. Proslov. P. Josef Huňáček, nám. Starosty osady.
7. Divadlo: Slanko vodička, vůdce rumburských rebelů. Spolek divadel. ochotníků.
8. Společná večere a sousedská veselice.

Pořadí slavnosti dne 6. července:

1. Prohlídka rodného kraje.
2. Čtení kroniky obecní v Kampeliče.
3. Koncert v zahradě opatrovny.
4. Večer lampionový průvod a hranice na Plácku.
5. Promluva red. Kříčky z Chrudimě: M. Jan Hus.

Z pozvaných 210 rodáků zúčastnilo se sjezdu 60 rodáků, z převážné většiny dělníků usazených na severu Čech. Odnášeli s sebou nezapomenutelnou vzpomínku a hluboký dojem na rodnou obec.

Činnost lidovévchovná

Konány přednášky v dobách pro naši republiku důležitých, dětské i sokolské besídky a divadelní hry. Sbor uč na oslavu narozenin presidenta Masaryka dával dne 7. března dětskou divadelní hru: Kulíšek, a pro dospělé: Zelené království a Děvče od Čerchova. I spolek divadelních ochotníků uspořádal několik dobrých divadelních her. V obecní knihovně bylo 597 knih, přibylo 16 knih = 613 knih. Čtenářů bylo 63, výpůjček 720.

Zdravotní poměry

A. Dle výtahu z far. Úřadu řím. Katol. V Běrunicích:
Narozeno 11 dětí, zemřelo 5 dětí a 11 dospělých.

B. Dle výtahu z far. Úřadu českosl. V Městci Králové:

Narozeno 7 dětí, zemřelo 1 dítě a 2 dospělí.

Příslušníků církve československé bylo v Běrunicích asi 160.

Kromě školy, kde téměř každým rokem vyskytne se ojedinele nějaká nemoc nakažlivá, byl v obci zdravotní stav velmi dobrý.

1935 - 1936

Rok 1935

Hospodářské poměry

Počasi, polní práce, úroda aj.

Dne 4. ledna napadlo hodně sněhu, který vydržel do 25. ledna. Po té několik dní byla obleva, a v poslední den měsíce zase napadlo hodně sněhu. Tento sníh vytrval do poloviny února. Největší mráz byl -14°C . Druhá polovina února byla teplejší, suchá, jasná, silnice a cesty skoro prašné. První polovina března byla zimavá, až i -15°C mrazu, i sněhu bylo dosti.

Za to 2. polovina byla teplejší. 29 března si od 13 – 14. hod. rozpoutala se nad Běrunicemi prudká bouře s blesky, hromobitím, se sněhem a deštěm. Při bouři se setmělo jako v noci. V druhé polovině března již se pracovalo v zahradách, sela se mrkev, petržel, hrách, ředkvička, sázely se stromy, česnek, cibule.

Duben byl dosti teplý, a příznivý pro práce polní. V 2. polovině sel se ječmen, sázely se brambory. Ke konci dubna rozkvetly plně ovocné stromy.

Ještě květen byl příznivý hospodářství. V dubnu napršelo 77 mm a v květnu 64,5 mm.

Ale v červnu napršelo 29 mm, v červenci 33 mm, a v srpnu 14 mm, bylo téměř úplné sucho, které zamořilo obilí, píce, řepu i brambory.

Žně začaly se 10. července. Úroda byla velmi slabá na zrno i na slámu. Píce, jetel a lucen, zejména však trávy na lukách bylo velice málo. Dobytek se kvapně vyprodával. Teprve v září více přšelo 52 mm, v říjnu napršelo 158,5 mm, v listopadu 63,5 mm. Bylo to ovšem pro letošní úrodu pozdě. Řepy urodilo se úžasně málo, někde jen 20q po korci. Podzimní práce konaly se dobře. Obilí zaseté na podzim slibovalo odškodnit rolníka za špatnou úrodu v tomto roce. V prosinci před vánocemi napadlo trochu sněhu, ale se skončil blátivě.

V roce 1935 – 1936 byly tyto výkupní ceny obilí v Rolnických družstevních podniků v Městci Králové:

Cena pšenice 157,5 Kč., cena žita 121 Kč., cena ječmene 118 Kč za q. Dle těchto cen upraveny ceny chleby a mouky.

Cena chleba: Červenec 1935 za 1kg 2,15 Kč., v červnu 1936 za 1 kg 2,21 Kč.

Cena mouky: V červenci 1935 za 1 kg 2,9 Kč., v červnu 1936 za 1 Kg. 1,9 Kč.

Sociální poměry.

V tomto roce byl zde uveden v život sociálně-demokratický konsum, a to v najatém krámě Josefa Steklého. Jaký vliv bude mít tento konsum na obyvatelstvo, a jaký na ostatní obchodníky, bude po nabytých zkušenostech napsáno v dějinách příštích let.

Majetkové poměry obyvatelstva se silně zlepšují, neboť při jednotných cenách obilí a řepy možno daleko více a lépe spláceti dluhy, které vznikly koupí polí, ale přece dosti těžce zatěžují dlužníky. V obci jest dosti nezaměstnaných, kteří, zejména v zimě, jsou odkázáni na státní podporu. Dělnické mzdy kolísají mezi 8 – 20 Kč při hospodářství, při řemeslech jsou větší.

V roce 1935 nebylo v Běřunicích ani jednoho požáru, ale nebylo také nové stavby.

Zvířectvo: Hovězího dobytka bylo 400 kusů, méně o 102 kusy než v roce předešlém. Zde jest viděti vliv sucha na malou úrodu slámy a píce. Koňů bylo 19, o 1 více než v roce předešlém.

Kulturní poměry.

V tomto roce pokračovalo se ve stavbě sokolovny. Nejdůležitější prací byl přístavek do dvora. V přístavku tomto jsou umístěny: Vchod, předsíň (zároveň jako šatna) a záchody. Z předsíň vede vchod do sálu. Jevišťe prozatím bylo zakryto prkennou stěnou. Tak připraveno vše, aby se mohlo v sále cvičiti. Sokolská cvičení konala se již v tomto roce v sokolovně.

Začátkem šk. roku 1935/36 zahájen byl v sále také tělocvik pro školní mládež. Všichni ti, kteří sebe menším obnosem přispěli na vystavění tělocvičného sálu, mají za odměnu radost, že děti naše od tohoto roku cvičí tělo své nejen v létě, ale i po celou zimu. Cvičení děje se v teple, v suchu a ve zcela čistém a zdravém vzduchu. Jaký rozdíl v tom, když se dříve cvičilo ve školních lavicích, prach s podlahy se zdvihal vzhůru, vzduch byl naprosto nedýchatelný. Zdraví dětí a učitelů trpělo. Díky všem našim obětavým lidem, kteří jakkoli přispěli k výstavbě sálu, zmizelo vše, co kazilo zdraví našich dětí.

Politické poměry.

Dne 19. května konaly se volby do poslanecké sněmovny a do senátu. Počet hlasů dle politických stran nelišil se proti dřívějším volbám. U některých stran se počet hlasů zvýšil, u jiných snížil, ale výkyvy byly celkem nepatrné.

Počet hlasů dle politických stran:

	Politické strany	Poslanecká sněmovna	Senát
1	Republikánská strana	262	232
2	Sociálně-demokratická	127	117
3	Národně-socialistická	33	33
4	Komunistická strana	83	80
5	Lidová strana	60	52
6	Živnostenská strana	43	36
7	Fašistická strana	3	3
8	Národně sjednocená	33	28
	úhrnem	644	581

Dne 26. května konaly se volby do okresního a zemského zastupitelstva.

Počet hlasů dle politických stran:

	Politické strany	Poslanecká sněmovna	Senát
1	Republikánská strana	250	262
2	Sociálně-demokratická	152	144
3	Národně-socialistická	23	27
4	Komunistická strana	69	64
5	Lidová strana	44	42
6	Živnostenská strana	42	43
7	Národně sjednocená	22	22
	úhrnem	602	604

Činnost lidovýchovná.

V roce 1935 konány byly přednášky 7. března, 28. června, 6. července a 28. října.

Dne 7. března sehráno školními dětmi divadlo „Krkonoš a kmotr Kalous“. Tělocvičná jednota sokol za vedení sboru učitelského sehrála zejména „Včeském ráji“ a operetu „Lojzicka“. Venkov a opereta! Zdálo by se nemožným sehrát na venkově operetu s obtížnými zpěvy a s ještě těžším doprovodem hudebním. Ale vše překonáno, a Lojzicka se povedla tak, že musila být několikrát opakována. Práce to ovšem byla veliká, ale výsledek skvělý.

V tomto roce přibýlo také čtenářů v obecní knihovně a také nových knih. Úhrnem bylo v knihovně 613 knih, přibýlo 16 knih, čtenářů bylo 79, přibýlo 16 čtenářů. Výpůjček bylo 971, více proti předešlému roku o 251 výpůjček.

Zdravotní poměry.

Dle výtahu z farního úřadu římsko katolického v Běrunicích narozeno 13 dětí, zemřely 2 děti a 9 dospělých.

Dle výtahu z farního úřadu československého v Městci Králové narozeny 4 děti, zemřelo 1 dítě a 2 dospělí.

V celé osadě zemřelo 14 osob, což jest jen 1,12%, a narozeno 17 dětí, což jest 2,12%. V roce 1935 dle tohoto výpočtu přibýlo v Běrunicích 1% obyvatelstva.

Změny v nejvyšším úřadě v republice.

Rok tento končil se národním smutkem. Dne 14. prosince 1935 povolal náš prezident T.G.Masaryk do Lán k sobě dr. Milana Hodžu, ministerského předsedu, Jana Malypetra, předsedu poslanecké sněmovny a dr. Fr. Soukupa, předsedu senátu, a oznámil jim, že se vzdává presidentského úřadu. Učinil tak prostě, nemnoha slovy, jimiž odůvodnil proč tak činí.

Za svého nástupce doporučil dr. Edvarda Beneše, a doložil: *Mám plnou důvěru, že vše půjde dobře, a dá-li bůh, budu se na vás ještě chvíli dívat, jak to vedete.*

Tuto smutnou zprávu oznámil min. předseda radiem po celé republice. Poslouchající lidé plakali.....

A měli, věru, proč plakat. Vždyť odcházel z nejvyššího úřadu náš Osloboditel, zakladatel našeho státu a první jeho prezident.

Dne 18. prosince shromáždila se ve Vladislavském sále na pražském hradě československá vláda, poslancové, senátoři, diplomatický sbor, rektori vysokých škol, generalita, církevní hodnostáři, nejvyšší státní úředníci, vzácní hosté z ciziny, novinářští zpravodajové a jiné zvláště k tomu pozvané osobnosti.

O půl jedenácté hodině zahájil slavnostní schůzi předseda poslanecké sněmovny Malypetr, vzdal hold odstupujícímu prezidentu T.G.Masarykovi zakončený bouřlivým a nekonečným potleskem všech přítomných, načež rozdány hlasovací lístky.

Z počtu 440 k volbě oprávněných poslanců a senátorů bylo přítomno 436, čtyři se omluvili nemocí.

V 11. hodin 18 min. byl odevzdán výsledek volby předsedovi schůze, načež tento oznámil za naprostého ticha, že z úhrnného počtu odevzdaných hlasů připadlo:

Na jméno Dr. Edvard Beneš.....340 hlasů

Na jméno Dr. B. Němec.....24 hlasů

Prázdných lístků hlasovacích.....76 hlasů

Úhrnem.....440 hlasů

Jelikož 340 hlasů pro dr. Edvarda Beneše převyšovalo předepsanou 3/5 většinu (264 hl.) při volbě přítomných, oznámil předseda, že prezidentem republiky byl zvolen Dr. Edvard Beneš.

Nekonečný potlesk a volání slávy následoval za povstání všech přítomných. Krátce po 12. hodině dostavil se do sálu nově zvolený prezident, a za naprostého ticha složil, maje pravici položenou na ústavní listině československé republiky, slib: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu dbáti blaha republiky i lidu a šetřit ústavních a jiných zákonů.“

Nynější prezident jest muž železných nervů a vůle, jde přímo za svým cílem zabezpečit mezinárodní posici mladému státu, a uchránit jej hrozících škod. Věříme, že se mu to podaří, i když nějaká vichřice bude se snažit práci jeho, když ne zničit, aspoň poškodit.

Rok 1936.

Hospodářské poměry, počasí, polní práce, úroda, aj.

Měsíc leden byl většinou teplý. Jen dvakrát napadlo trochu sněhu, ale ten vydržel jen několik dnů. Mrazů bylo 9 a největší -6C.

Únor byl již na sníh bohatý. Začal padat 6. února, potom podal 7.,9.,14., a 17. února. Již 22. února však zmizel.

V únoru bylo 11 mrazů, z nich největší v pondělí 10. února -14,5C, a v sobotu 15. února -9C. Konec měsíce byl blátivý, větrný a oblačný.

V březnu bylo 7 mrazů, největší -5C. Sněhu napadlo trochu 15. března, ale rychle roztál. Ostatní dny málo přšelo, více bylo slunečno a sucho, vhodný čas pro polní práci. Podiv způsobí, že lidé již v pátek, 27. března sázeli brambory, a 28. března seli řepu.

V dubnu bylo 5 nepatrných mrazů, málo přšelo, v ostatní dny bylo počasí velmi pěkné. V pátek 17. dubna byla prudká bouře spojená s krupobitím. V tomto měsíci byly práce polní již zcela ukončeny.

Měsíc květen byl pro úrodu velmi příhodný. Téměř polovinu měsíce přšelo. Deště bylo v květnu 102 mm. Ostatní dny byly pěkné, a vhodné i pro kvetoucí stromy.

I měsíc červen byl dobrý. Ve 12 dnech napršelo 108 mm.

Méně příznivý byl měsíc žní, červenec. V tomto měsíci bylo 22 dnů deštivých, ostatní pěkné. Napršelo 155 mm vody.

Žně se konaly v červenci málo, ale hodně v srpnu, ve kterém bylo jen 12 dnů deštivých, ostatní pěkné. V září bylo 18 dnů příznivých polní práci. Ve středu dne 30. září byl první mráz, ale jen -1C. I v říjnu dalo se dobře pracovat. Deštivých dnů bylo 14 (deště 45 mm), ve 4 dnech byl mráz největší -4C, ostatní dny pěkné.

Práce polní i zahradní téměř úplně dokončeny. Však byl již čas, neboť listopad byl již velmi nepříznivý. V tomto měsíci bylo 7 dnů deštivých, 14 mrazivých (-6C), ostatních 9 dnů oblačných, větrných a mlhavých.

Celý měsíc prosinec byl nevlídný, deštivý, v 17 dnech v noci mrzlo, ale ve dne přšelo a bylo bláto, posledních 5 dnů hustá mlha, celé dny válela se střídavě nad blátem a ztuhlou zemí.

Úroda byla v tomto roce dobrá. Následkem hojných dešťů však narostlo hojně slámy a píce, zrna však bylo málo.

Výkupní ceny u Rolnických družstevních podniků v Městci Králové byly tyto: Cena pšenice 145,5 Kč.

Cena žita 115 Kč.

Cena ječmene 108,5 Kč.

Cena mouky: Za 1kg. pšeničné mouky platilo se od 1. července 1936 do 30. června 1937 korun 2,91.

Cena chleba: V roce 1936 za 1kg 2,21 K, v roce 1937 do žní za 1 kg 2,25 K.

1938

Slavnost 150letého trvání školy v Běrunicích .

Konala se v neděli dne 10. července 1938.

Časový postup v kronice jest tímto zápisem porušen. Stalo se tak z důvodu, aby podpisy protektorů slavnosti spojeny byly s referátem a slavnosti.

Pořad slavnosti.

1. V 6. hod. ráno budíček.
2. Poselství žáků ke všem pomníkům padlých v obcích bývalého obvodu školního: Dlouhopolsko, Velké Výkleky, Kněžičky a Běruničky. Žáci před pomníky přednesli vhodné básně, načež s občany z obcí vrátili se do Běrunic.
3. Průvod. Ve ¾ na 9.h. přijeli do Běrunic pánové protektoři slavnosti p. J.U. Dr. Drábek, vládní rada a okr. hejtman, a p. Josef Výborný, okr. škol. inspektor. Na Plácku byl sestaven průvod, který, doprovázen hudbou, zastavil se u pomníku padlých, kde památka jich uctěna byla takto:
a. Báseň (žákyně Kádová), b. Položení kytice, c. Proslov (osadní starosta Fr. Mašinda), d. Hymna a vztyčení vlajky, e. Báseň vlajce (Jarmila Tománková).
4. Odchod ke škole. Před školu bylo zřízeno podium pro hosty, a vztyčeno na tyčích 5 vlajek. Podium ozdobeno bylo chvojím a prapory.

Pořad u školy:

- a, Slavnostní sbor (řídil Jar. Vilímovský)
- b, Zahajovací proslov: Robert Svoboda
- c, Přivítání hostů: Josef Mach, obecní starosta
- d, Projev vládního rady J.U.Dra. Drábka
- e, Projev okr. škol. inspektora Jos. Výborného
- f, Řeč odb. učitele Františka Tillmana
- g, Řeč architekta Františka Jandy

5. Po té byla prohlídka školní budovy a výstavy. Výstava byla upravena vkusně a věcně, a to asi takto“
A, Dole na chodbě: Vstupní síň s podpisovými archy, a expozice spolku divadelních ochotníků.
B, V 5. třídě v přízemí: I. Odd. Naši nejmenší.
C, Ve 4. třídě v přízemí: II. Odd. V naší třídě.
D, Ve 4 třídě výstavka sokolská, spolku zál. vojáků, knihkupce Krupičky a továrníka Matějky z Městce Králové.

Velice se líbilo uspořádání historie školy, což bylo svědomitou prací p. uč. Fr. Bartákem, který znázornil vývoj školy od nejzazších dějin až do letoška vkusným obrazovým pásem a nápisy.

Roku 1845 postavena na návsi nová školní budova o jednom poschodí, 2 třídách a s bytem pro řídící učitele. Roku 1881 přistavěny na východní straně školy 4 třídy.

Takto vypadala chodba až do roku 1937, kdy byla provedena restaurace školní budovy.

Roku 1905 byly provedeny také dosti rozsáhlé opravy uvnitř budovy. Rok 1914 provedena zevní úprava budovy.

Školní budova r. 1933 (sokolský průvod)

K historii školy přimyká se těsně pokrok v školství, a to zejména v metodách učení, mravní a tělesné výchově.

K poslednímu ukazují tyto dva obrázky.

Ze školní tělesné výchovy.

Výstavu, která byla přístupna 2 půldny a 1 celý den, navštívilo velké množství lidí.

6. V 11. hod. byl průvod na hřbitov, kde přednesla báseň Iva Tillmanová, a zaspíván sbor dětí.

7. od 11,30 – 12 hod. koncert kapely běrunické.

Odpoledna.

1. Ve 13,30 hod. seřadil se průvod před hostincem ve V7klekách, a ubíral se přes ohradu do zahrady opatrovny. V zahradě bylo slavnostní cvičení s tímto pořadem: a. Malé žákyně, b. Žáci II. Stupně, c. Žákyně vyššího stupně, d. Žáci III. stupně. E. Česká beseda s malými dětmi, f. dorostenky prostná, g. Dorostenci prostná, h. Dorostenky tanečky, ch. Dorostenci nářadí.
2. Večer prvá taneční zábava v sokolovně. K slavnosti byl vydán „Památník“ s příspěvky všech zdejších učitelů a Fran. Tillmana, odb. uč. v Městci Králové, který celou oslavu obětavě organizoval.

Obsah památníku.

1. Úvodem. – Robert Svoboda
2. Kronika běrunické školy. – Fr. Barták.
3. Generace učitelů běrunické školy. – Josef Podlešák.
4. Žactvo a školní docházka. – Jaroslav Vilímovský.
5. Statistický přehled žáků 1788 – 1938.
6. Několik slov o výstavě. – Fr. Barták.
7. Lidová škola hospodářská. – Fr. Tillman.
8. Dějinami školní obce. – Jaroslav Vilímovský.
9. Spolkový život. – Fr. Tillman
10. Tělocvičná jednota „Sokol“.

Slavnosti přálo i počasí, jinak velice měňavě. Díky úsilné práci učitelského sboru: Marie Svobodová, Marie Tillmanové, Jar. Vilímovského, Jos. Podlešáka a Fr. Bartáka, dále Fr. Tillmana, a jiných pracovníků, byl výsledek slavnosti zcela uspokojivý. Lid byl touto slavností získán pro školu, neboť poznal ohromnou práci učitelstva, a bude dlouho vzpomínati na krásnou školní slavnost v Běrunicích konanou.

K úmrtí T.G.Masaryka, přes. Čsl. republiky, o němž napsána zpráva v této kronice, umístíme zde obraz detailu Tryzny.

1945

Běrunice v revoluci 1945

I zdejší obec prožívala revoluční dny za značného duševního napjetí. Zaznamenán dojem z těchto dnů jak je napsal jeden ze zdejších mladých účastníků:

Tak trochu v dolině, uprostřed moře obilných klasů a tvrdé zeleně řepy, leží malá vesnička, kterou z dále kráší jen baroková běh kostela. Dědina pro cizince téměř bez původu se skromným názvem Běrunice. A tam, kde se země nebe dotýká, zříš jen tmavý les. Pouze sever dovoluje lidem, kteří v potu zápasí s rodnou hroudou výhledu na Trosky a když den je jasný, i naše Krkonoše se na nás usmívají.

I tato vesnička u Městce Králové nebyla ušetřena tvrdé germánské boty. Šest let neviděla šťastného úsměvu a nezaslechla radostného zpěvu svých obyvatel. Jen zaťaté pěsti hrozily tam za Krkonoš, tam k Berlínu, kde se rodily ty nejpodlejší plány jak ušlapat, zdeptat a zničit zemská rána na pohled, naše milované Čechy. Bože, kdy už přijde den, kdy budeme moci setřást toho upíra, který nám jen krve užívá?! Den po dni se vlekl, rok po roce a stále - stále nic. Až přece: 1. května - půl jedenácté večer hlásí londýnský rozhlas: Adolf Hitler mrtev! Jen matně přelétl radostný úsměv po tváři. Dnes již smrt Hitlerova neznamená nic. Ale jeho říše se hroutí, proto zhroutil se i on. Udeřila naše hodina. Každý to cítí, tuší, každý to ví, jen začít.

Je 2. května. Na návsi před školou i v ulicích stojí muži a chlapci, opodál ženy a děvčata. Hovoří, vyměňují názory a přec je tak podivné ticho. Jakási předtucha něčeho nevyslovitelně krásného svírá hrdlo. A tu najednou z čista jasna projíždí vesnicí auto a vpředu: Lidi, viděli jste to: To byla naše vlajka, bílá, červená a modrá. Je konec! Konec utrpení a pronásledování! Pryč se vším, co jen páchne němečtím!

Strhávají se německé nápisy a Běrunice jsou opět jako před šesti lety: české. Jedna vlajka ověšená květy se z vikýře ve větru roztancuje, vlajka československá. Druhá, třetí a další. Běrunice povstaly. Je šest hodin navečer. Přicházejí dělníci z Poděbrad a z Nymburka. Tam se již střílí, tam teče krev: A druhý den přicházejí další Jobovy zvěsti.

Nymburk musel pod nátlakem SS schovat vlajky. Ale naše vlajky budou vlát v bouři i pohodě. Necouvnu!

Nebe se zamračilo, začal pršet. Májový deštěk štěstí přináší. Byla sobota, 5. květen. Československý rozhlas po půl jedné volal českou policii a četnictvo: Přijďte ihned: Mráz šel po zádech, tváře se svíraly, chtělo se bezmocně plakat.

Však pěsti se pevněji zaťaly, vyrůstalo odhodlání bojovat. Praha povstala: Na nás je ulehčit jív boji, potírat nepřítel. Zbraně: Zbraně: Sedm loveckých pušek a dva revolvery. Pro začátek stačí. Musí stačit. Tam v Praze jdou také s holýma rukama Ještě nikdo však nevelí, nikdo nás nevede, žádné rozkazy. Ale vojáci s chlapci nečekají již na nic.

Vede je láska k vlasti. Bojovníci z Běrunic a z Velkých Výklek asi ve tři hodiny odpoledne táhnou se svou výzbrojí k státní silnici. Nevadí, že prší a cesty jsou rozbláceny. Stavět barikády a zastavit každé německé auto. První barikáda desítkami rukou postavená, první auto přijíždí. Zůstává stát. A tu najednou les se hemží bojovníky za svobodu. V rukou sekery nože. Ruce nahoru! Odzbrojení. Auto zabaveno, první zajatci. Hlídka hlásí: Od Chlumce blíží se auto. Vyřítí se ze zatáčky, vidí překážky, otáčejí se. Pozdě. Bojovníci, jichž počet vzrostl o Dlouhopolsko a Kněžíčky, ze všech stran napadají nepřítel. Další zbraně, munice, zajatci. A tak to jde dál. Teprve k večeru se dovidíme, že náš odboj je již předem připravovaný a řízený. V Běrunicích je Národní výbor. Rychle a správně se ujímá vedení. Němci

ze školy vystěhování, škola se mění v kasárna. Je vyhlášena mobilizace do 40 let. Vojáci mají přednostní nárok na zbraně. Zbraní je však stále málo. Takhle do Králové Městce, to by bylo něco. Přes 500 vojáků, lehké i těžké kulometry, pušky, střelivo. Telefonuje se národnímu výboru v Městci. Ten jen stále s německým vojskem vyjednává. Jde se na ně! Městec zakazuje.

Je první noc v revoluci. Ani pomyšlení na spaní. Hasiči mají pohotovost, hlídky na okraji vesnice, patroluje se i ve vesnici, bdí u telefonu. Stráž ve škole hlídá zajatce, jichž je 32. Rozednívá se. Je neděle ráno. Co dělá Městec? Vyjednává. Klade lhůtu za lhůtu a Němci se z oken školy smějí a vystrkují kulometry. My však potřebujeme zbraně. Násilím na ně. Městec opět zakazuje. Dobrá. Povedeme tedy boj sami ve svém okolí. Výkleky jdou s námi. Celé okolí žije v domnění, že v Běrunicích je silná partyzánská posádka. A my se jen smějeme. Ano, partyzánů mnoho, ale ty zbraně, ty zbraně!

Stále prší. Chvillemi se zasměje slunce, ale tím prudčeji potom prší. Na státní silnici se střílí. Spousta německých aut chce projet. Musí si však uvolňovat cestu k Praze. Zdržení. Dobrá každá minuta. Spojky hlásí: Ticho, klid. Rychle do práce! Obnovit barikády! Po rozmočených cestách opět klušou Běruňáci s několika kamarády z Výklek. Ještě první překážka není hotova a již opět se přibližují Němci. Zastavili, karabiny a automatické pistole v rukou a na nás. Jsou prudcí a krvelační. Pryč odtud! Do lesa! Ani jediné zbraně jsme neměli. Jen sekery. Němci za námi a střílí. První dorazili do Běrunic. Němci střílí. A pronásledují nás! Jsou snad i naši ranění! Četa barikád se vrátila až na jednoho. Na Ladislava Lehkého. Co je s ním: Snad raněn: Snad mrtev: Rychle pomoc. A dále prší a raněný snad trpí a volá nás. Vedoucí odboje se samaritanem, s bílým šátkem jak parlamentáři, neboť nemohou vědět, co německá tlupa má za lubem, jdou do polí k lesu pátrat po Láďovi. Asi za hodinu, s hlubokou vráskou na čele, ale přece trochu uspokojen, se vrací pan řídící Svoboda nazpět. To již Láďa ležel na operačním stole v nemocnici v Městci Králové s dvakrát prostřelenou nohou. Zaplat' Pán Bůh, že to tak dopadlo, ale přijde jim to draho - ulehčujeme si.

Den na to přibyl k Láďovi ze státní silnice další s prostřelenou hrudí. A v márnici v Dlouhopolsku leží a ještě se usmívají dva mrtví. Spravovali telefonní vedení a zběsilí Germánci postříleli bezbranné, kteří konali svou povinnost. Konečně nadešla nezapomenutelná středa 9. května. V 9 hodin ráno přijíždí první auta chrabré Rudé armády. Umazaní, zaprášená, tak, jak před několika hodinami ještě bojovali, přijíždějí k nám ti hrdinové od Stalingradu, Charkova a moravské Ostravy - ne na parádní přehlídku, ale osvobodit nás a zachránit před dodělávajícím hyenou. Přišli s úsměvem na rtech. Celá vesnice, od těch nejmladších až po ty nejstarší se slzou v oku máváním a voláním vítala své osvoboditele. Radost, převeliká radost až srdce bolelo nás vytrhla z práce. Zapomněli jsem, že naše revoluce není ještě u konce, a jen jsme se objímali s bratry Rusy. Jen služba v kasárnách ve škole, se nezúčastnila vítání milých ruských bratří na státní silnici.

Vojsko, nacisté se blíží do Běrunic, hlásí hlídky. Na státní silnici pro muže a chlapce! Rychle na svá místa! Čeká nás práce! Tak zní rozkaz. Neradi jsme se loučili. Avšak povinnost je povinnost. Doběhli jsme včas. Již jsou na návsi. Sát! Odbrojení. Tak hrdá kdysi Wehrmacht odkládá zbraně, střelivo, vojenské věci. Klepou se jak osiky, zuby drkotají až je vedro, nesnesitelné vedro. Bojí se, bezmocně se bojí, aby s nimi nebylo zacházeno tak, jak oni byli zvyklí zacházet. Ale my nejsme barbaři, fanatičtí nadlidé, my jsme pouze lidé. Pro nás platí heslo: Nejlepší pomstou je ukázat, že my jsme lepší. My jsme vojáci, my chceme jen své, ne cizí, my nejsme dobovační a loupeživí nacisté. Odešli. Dobře. Ať je nemáme na očích. Za nimi páni v autech. Těžko se loučili se zbraněmi. Ještě víc s auty. Pěšky! Naši chodili na pochodech smrti hůře. Jsou již všichni? A odbrojení? Ne, skrývají se ještě v lesích. U kasáren, u školy startuje naše auto. Nasedají vojáci již v helmách a s puškami v rukou. Ve vlkovských lesích jsou esesáci. Ohrožují vesnici, Vlkov nás volá. Na ne! Přinutíme je k rozumu. Bohužel jsme přijeli pozdě. Při průzkumu lesa jsme se setkali s partyzány z Nového Bydžova. Jejich vedoucí děkuje za pomoc. Stačíme na ně sami. Jedeme domů. Však máme co dělat. Je tady Holička, Vacinek (les). Revoluce není skončena. Budeme dál bojovat pro nás i budoucí, za svobodu a mír, za druhou republiku. Zařadíme se do řad naší armády. Do nejmenšího kořínku vymítíme fašismus a němectví, houževnatě budeme pracovat na rodné hroudě pro vesnici i města, aby i tam mohli hlouběji zakrojit do pecnu chleba. Až žije a zkvétá Československá republika!

Tolik jsme o ní slyšeli, tak toužebně jsem ji očekávali. A 10 V. 1945 se ubytovali u nás po domech, hostincích a ve škole. Ve škole zřídili nemocnici, U p. Hubáčka byl ubytován ruský generál, jemuž správce školy předložil k podpisu tuto pamětní knihu s textem v jazyce českém a ruském. Žel p. generál v noci narychlo odjel a knihu nepodepsal.

Tento text je ze školní kroniky v Běrunicích ze školního roku 1944 - 45. Pod heslem Běrunice v revoluci zapsal s. Josef Svoboda, tehdejší ředitel školy.